

УДК 343.2

РОМАНОВ В.О.

ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНОЇ СЛІДЧОЇ (РОЗШУКОВОЇ) ДІЇ «УСТАНОВЛЕННЯ МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ РАДІОЕЛЕКТРОННОГО ЗАСОБУ» В РОЗРІЗІ НЕТЯЖКИХ ТА СЕРЕДНЬОЇ ТЯЖКОСТІ ЗЛОЧИНІВ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Досліджено проблемні питання проведення негласної слідчої (розшукової) дії «установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу» в розрізі нетяжких та середньої тяжкості злочинів. Надано пропозиції з удосконалення змін та доповнень до Кримінального процесуального кодексу України щодо проведення негласних слідчих розшукових дій «установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу» у розрізі злочинів невеликої та середньої тяжкості.

Ключові слова: негласні слідчі (розшукові) дії, установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу, ухвала слідчого судді.

Исследованы проблемные вопросы проведения негласного следственного (розыскного) действия «установление местонахождения радиоэлектронного средства» в разрезе нетяжелых и средней тяжести преступлений. Представлены предложения по совершенствованию изменений и дополнений в Уголовный процессуальный кодекс Украины относительно проведения негласных следственных розыскных действий «установление местонахождения радиоэлектронного средства» в разрезе преступлений небольшой и средней тяжести.

Ключевые слова: негласные следственные (розыскные) действия, установление местонахождения радиоэлектронного средства, постановление следственного судьи.

The problem of carrying out covert investigative (investigative) action to locate electronic means in the context of non-serious and severe crimes. Presents proposals to improve the Criminal Procedure Code with respect to offenses under tyazhkosti, which held “locating electronic means”.

Key words: unspoken investigating (investigative) actions, locate electronic means, decision of the investigating judge.

Вступ. У новому Кримінальному процесуальному кодексі України передбачені нові види слідчих дій – негласні слідчі (розшукові) дії. По суті ці дії є дублюванням оперативно-технічних заходів, які представлені для вирішення питань, що постають перед слідчим в процесі розслідування. Як і в оперативно-розшуковій діяльності, проведення негласних слідчих (розшукових) дій допускається винятково та за умови, що іншим способом отримати інформацію неможливо [1].

Результати дослідження. Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу є негласною слідчою (розшуковою) дією, яка полягає в застосуванні технічних засобів для локалізації місцезнаходження радіоелектронного засобу, в тому числі мобільного терміналу систем зв'язку, та інших радіовипромінювальних пристроїв, активованих у мережах операторів рухомого (мобільного) зв'язку, без розкриття змісту повідомлень, що передаються, якщо в результаті його проведення можна встановити обставини, які мають значення для кримінального провадження [1].

Організація та проведення цієї негласної слідчої (розшукової) дії безпосередньо не обмежує конституційні права та свободи людини і громадянина, оскільки її об'єктом є технічний засіб, а не фізична особа. Крім того, під час установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу не контролюється будь-яка інформація, що передається засобами зв'язку, чи інша інформація, якою обмінюються особи, що перебувають у приміщенні, де знаходиться радіоелектронний засіб. Тому відповідно до вимог цієї статті проведення зазначеної негласної слідчої (розшукової) дії не є винятковим і допускається у розслідуванні злочинів будь-якого ступеня тяжкості [2].

Отже, установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу може здійснюватись за кримінальними провадженнями, де предметом посягання є мобільний термінал. Думка законодавця, що розкриття злочинів, де предметом посягання є мобільний термінал, буде напряму пов'язана з уста-

© РОМАНОВ В.О. – ад'юнкт кафедри оперативно-розшукової діяльності (Національна академія внутрішніх справ)

новленням місцезнаходження радіоелектронного засобу, є хибною. Під час проведення такої дії, де предметом посягання є мобільний термінал, лише 10–15% осіб повідомлено про підозру, що свідчить про відсутність ефективності проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії у провадженнях. Також варто звернути увагу на колосальні фінансові затрати на проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії. Для ширшого вивчення наведеної проблеми звернемося до рекомендацій Комітету міністрів ради Європи та світового досвіду.

У рекомендаціях «Про «особливі методи розслідування» тяжких злочинів, у тому числі терористичних актів» комітет вказує, що особливі методи розслідування передбачають методи, які застосовуються компетентними органами в галузі кримінальних розслідувань з метою розкриття і розслідування тяжких злочинів та встановлення підозрюваних, і спрямовані на збір інформації таким чином, щоб не викликати підозру у об'єкта розслідування. [3]

Тому є підстави вважати, що особливі методи розслідування повинні використовуватися тільки, тоді, коли тяжкий злочин вчинено, підготовлено чи готується однією або декількома конкретними особами, а також ще не встановленою особою (групою).

На нашу думку, необхідно забезпечити домірність між наслідками використання особливих методів розслідування і поставленою метою. Під час ухвалення рішення про їх використання необхідно оцінити серйозність правопорушення і врахувати, що особливі методи розслідування мають характер втручання.

Відповідно до рекомендацій держави-члени повинні забезпечити менше сполучених із втручанням методів розслідування, ніж особливих методів розслідування, оскільки перші дають змогу ефективно розкрити злочин у судовому порядку [3].

Отже, Комітет міністрів ради Європи пропонує всі негласні слідчі (розшукові) дії без винятку проводити лише у разі тяжких злочинів, що не враховано під час прийняття Кримінального процесуального кодексу України, оскільки законодавець не звернув увагу на зазначені рекомендації.

Також у нормах Кримінального процесуального кодексу Федеративної Республіки Німеччина (ФРН) в §100i (Заходи щодо мобільних апаратів) передбачено, що за допомогою технічних засобів установлення номерів апаратів і карток, а також місцезнаходження мобільного телефону передбачено лише у разі:

- якщо існує підозра, заснована на конкретних фактах, що певна особа як виконавець або учасник вчинила злочинне діяння, яке є тяжким
- коли злочинне діяння, вказане в §100a (абз. 2) КПК ФРН, або замах на таке злочинне діяння є кримінально караним
- коли особа підготувала таке злочинне діяння.

За таких обставин за допомогою технічних засобів можуть бути встановлені:

- номер приладу мобільного телефону і номер його карти;
- місцезнаходження мобільного телефону, якщо це необхідно для дослідження обставин справи або встановлення місцезнаходження обвинуваченого [4].

Отже, законодавство ФРН передбачає, що саме дії на стадії підготовки повинні бути кримінально караними діяннями. Карність приготування до злочинного діяння може наставати, по-перше, відповідно до положень Кримінального кодексу ФРН, які прирівнюють його до замаху та підшукування співучасників кримінального злочину, а по-друге, за втілення самостійних (так званих «підготовчих») складів, закріплених в Особливій частині КК ФРН, що встановлюють кримінальну відповідальність за вчинення певних дій.

Таким чином, у законодавстві ФРН установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу можливе лише у розслідуванні тяжкого злочину та розшуку злочинця.

Проаналізувавши вищевикладене, ми пропонуємо відкинути можливість проведення негласної слідчої (розшукової) дії з установлення радіоелектронного засобу у нетяжких та середньої тяжкості злочинах. Так, ми пропонуємо п. 2 ст. 246 у частині щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій по тяжких та особливо тяжких злочинах доповнити ст. 268. Така зміна в законодавстві України врегулює невраховані законодавцем прогалини. Також позитивним показником такої зміни буде зменшення кількості негласних слідчих (розшукових) дій, пов'язаних з установленням місцезнаходження радіоелектронного заходу, що, своєю чергою, приведе до зменшення державних затрат.

Щоб не залишити категорію злочинів, де предметом посягання є мобільний телефон, поза увагою, ми пропонуємо акцентувати увагу на можливості розслідування таких злочинів за допомогою інституту тимчасового доступу до речей і документів, передбаченого ст. ст. 159-166 КПК України. Це дасть можливість встановлювати всіх осіб, які користувались радіоелектронним засобом з моменту крадіжки до моменту вилучення мобільного терміналу, на відміну від зазначеної негласної слідчої (розшукової) дії, результатом якої буде встановлення особи, яка користується таким радіоелектронним засобом лише в момент установлення місцезнаходження.

Така зміна приведе до збільшення відсотку злочинів де предметом посягання є мобільний термінал, у яких буде встановлено особу злочинця.

Висновок. Отже, запровадивши запропоновані нами шляхи вдосконалення нормативно-правової бази щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій, можна збільшити ефективність розслідування злочинів, де предметом посягання є мобільний телефон, зменшити навантаження на спеціальні підрозділи, які займаються проведенням таких заходів, і відповідно зменшити державні затрати.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9–10, № 11–12, № 13, ст. 88 в редакції від 16.08.2015 р., № 4651-VI.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 1 / [О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.]; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. – Х.: Право, 2012.
3. Об «особых методах расследования» тяжких преступлений, в том числе террористических актов: Рада Європи, Комітет Міністрів Ради Європи; Рекомендації, Міжнародний документ від 20.04.2005 р. N Rec (2005) 10.
4. Strafprozeßordnung (StPO): Ausfertigungsdatum 12.09.1950 “Strafprozeßordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 7. April 1987 (BGBl. IS. 1074, 1319), die zuletzt durch Artikel 14 Nummer 7 des Gesetzes vom 20. Oktober 2015 (BGBl. I S. 1722) geändert worden ist”.
5. Кримінальний процесуальний кодекс Федеративної Республіки Німеччина: Науково-практичний коментар: Потсдам / Берлін, 2012.

УДК 343.131

СИЗА Н.П.

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСНІ ОЗНАКИ ПРАВОСУДДЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Статтю присвячено визначенню поняття правосуддя та його сутнісних ознак у кримінальному процесі. На основі аналізу наукових досліджень зроблено висновок, що правосуддям у кримінальному процесі є правозастосовна діяльність суду, яка здійснюється у встановленій законом процесуальній формі з дотриманням засад кримінального провадження, спрямована на вирішення обвинувачення по суті й ухвалення законного, обґрунтованого і справедливого судового рішення.

Ключові слова: поняття правосуддя, сутнісні ознаки правосуддя, кримінальний процес, правозастосовна діяльність суду, процесуальна форма, засади кримінального провадження.

Статья посвящена определению понятия правосудия и его существенных признаков в уголовном процессе. На основании анализа научных исследований сделан вывод, что правосудием в уголовном процессе является правоприменительная деятельность суда, осуществляемая в установленной законом процессуальной форме с соблюдением принципов уголовного судопроизводства, направленная на решение обвинения по сути и вынесение законного, обоснованного и справедливого судебного решения.

Ключевые слова: понятие правосудия, существенные признаки правосудия, уголовный процесс, правоприменительная деятельность суда, процессуальная форма, принципы уголовного судопроизводства.

The article is devoted to the definition of the concept of justice and its essential features in criminal procedure. Based on a review of scientific studies concluded, that justice in the criminal procedure is Court enforcement activities, carried in the statutory procedural form in compliance with principles of criminal justice, aimed at addressing the accusations in effect and the imposition of legitimate, reasonable and fair judicial decision.

Key words: concept of justice, essential features of justice, criminal procedure, Court enforcement activities, procedural form, principles of criminal justice.